

פרי בהר. תשע"א
נא לשמור על קדושת הגליון !

"זְכוּרֹן מֵאֵיר"

פרשת השבוע

[עפ"י "לקט שיחות מוסר" מאת מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל]

אמרו חז"ל (קידושין דף כב:): אוזן זו ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי "כי לי בני ישראל עבדים" - ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו, - ירצע.

על-אף היותו עני מרוד בן דלת-העם אשר מצא מקלט בבית אדון אהוב הנוהג עמו בכבוד ובעין-טובה, דורשת ממנו התורה שלא להשתרש בעבדות אלא לתלות בטחונו בה' יתברך.

וב"שערי תשובה" (שער ג' אות קס"ב - קס"ז) כתב: וכת הנותנים חיתתם בארץ חיים [וכו'] כגון המטילים אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים, [וכו'] יורדים לגיהנם ונידונים בה לדורי-דורות. [וכו']. והשלישי, כי עם הקדוש שהם עובדי ה' יתברך אין להם להכנע לבשר ודם, ואינו מן הראוי להיות מורא בשר ודם עליהם אלא לשם שמים, שנאמר כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים. [וכו'].

הרי שהעובר על אוזן ששמעה וכו', ואזנו ערלה לקול הבוקע מהר סיני וקורא כי לי בני ישראל עבדים, אין לו חלק לעולם הבא והריהו ככופר בעיקר.

ומכאן יש לנו ללמוד, שטעמי-המצוות הם ההכוונות והעיקרים שלאורם ילך האדם.

והנה מצות היובל זמן קיומה הוא פעם בחמשים שנה, אבל טעם המצוה כפי שנאמר "כי גרים ותושבים אתם עמדי", ולכן בכל משך ארבעים ותשע השנים האחרות צריכים לדור בארץ בהכרה זו.

וכן במצות "והחזקת בו וחי אחיך עמך", יש להתבונן בטעם המצוה, שלכל יהודי צריכה להיות הרגשה פשוטה שכל ישראל אחים הם בני אב אחד, כולם בניים למקום, ואז קל יהיה לו להרגיש בצערו של אחיו.

פרקי-אבות

פרק ג'

[מתוך פירוש רבנו יונה גירונדי]

רבי חנינא בן תרדיון אומר שנים שהיו יושבין ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לצים שנאמר ובמושב לצים לא ישב. שני ענינים נקראו לצנות, האחד לשון הרע המדבר רע על חברו להכלימו ולבזותו בין אנשים ולהחזיקו נבזה בעיניהם, וזהו מן החטאים הגדולים אשר יחטא האדם ואשם, ואין מדה זו כי אם רוע מעללים בלבד, ועליו אמר שלמה בחכמתו ע"ה זד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון, רוצה לומר כי שתי מדות אלו הרעות זדון ויהיר שתיהן נכללו בלץ, וזד הוא המדבר על חברו ומבזה אותו בפני העולם, ויהיר הוא במחשבה שאין אדם נחשב לפניו לכלום, והמוכתר בשני דברים הללו לץ שמו, ושמה תאמר איננו שומר לשונו אך ידיו אסורין לא יחטא בהן, על זה אמר עושה בעברת זדון, זה הדבר אשר לץ שמו כאשר יבא אל המעשה בכעס ובאכזריות יעשנו, כי הלצנות מורה עליו חטא שהוא רוע מעללים בלי ספק. ושלמה ע"ה היה מנחם לשומעים חרפת הלצנות ואינם משיבים, ואמר אם ללצים הוא ילץ ולענוים יתן חן, רוצה לומר המתלוצצים ממך - האלוקים יתלוצץ מהם, ויותר יפסידו בלצנות ממך השומע, ולענוים השותקין וסובלין אותם ואינן משיבין הקב"ה יתן להם חן. אבל הכתוב שאמר "ובמושב לצים לא ישב", לא דבר מן הלצנים שאמרנו, כי זה או בכלל חטאים או בכלל רשעים האמורים בראש הפסוק הוא, אלא מושב לצים קרא הפך ממה שכתוב אחריו כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה על העושים ישיבה של קבע על דעת לדבר בדברי הבאי ובוטלין מדברי תורה שפורקין עולה מעליה, כי אם בשעה שאין להם עסק מלאכה גם לא צריכין לדבר בעיניהם וקובעין מושב לדברים בטלים, הרי זה נקרא מושב לצים, ולענין בטול תורה נאמר הדבר הזה, כי בזה הפרק מדבר בענין בטלת התורה.

רבי אלעזר איש ברתותא אומר, תן לו משלו, שאתה ושלך שלו. [וכו'] בין לענין גופו של אדם בין לענין ממונו, ולומר שלא ימנע אדם את עצמו ולא את ממונו מחפצי שמים, וזהו שאמר שאתה ושלך שלו, שאינך נותן משלך ולא מגופך ולא מממונך [אלא] משל מקום ב"ה שהכל שלו, כי ממון האדם פקדון הוא בידו משל הקב"ה, אלא שיש יתרון בו על שאר הפקדונות שיכול לקחת ממנו די צרכיו, והשאר יתנהו באשר רצון המפקיד מלך מלכי המלכים הקב"ה אשר צוהו, ויש לשמ[ו]ח הרבה מאשר יכול להנות מן הפקדון [די צרכיו] וכי יעשה רצון בעליו מן הנשאר, משל למלך שנתן לעבדו אלף זוזי ואמר לו טול אתה המאה לעצמך ותן התשע מאות לתשעה בני אדם, והלא שמח הוא.

רבי חנינא בן דוסא אומר, כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכו'. [וכו'] המשתדל לדעת חכמה כדי שידע לשמור את נפשו מן החטא ונחכם, חכמתו מתקיימת בידו ונמצא פורש מן העבירות ועושה מצוה כאשר למד והשכיל. [וכו']. דבר אחר, בזמן שיראת חטאו של אדם קודמת לחכמתו, נמצא כשהוא למד משמרתו ומאשרתו לילך בדרך שהורגל ללכת בה מכמה ימים כשהוא ירא חטא, ולבו מוסיף בה אהבה רבה ומתאוה להוסיף ממנה לפי שהיא מאשרתו למה שהורגל, [וכו'].

הוא היה אומר, כל שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת וכו'. שבזמן שמעשיו של אדם מרובין מחכמתו, נמצאת תאוותו לחכמה גדולה מחכמתו, ונמצא כי בכל יום ויום מוסיף חכמה על חכמתו, וכל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת, שנמצאת תאוותו לחכמה פחותה מחכמתו ונמצא כי חכמתו תהיה פוחתת והולכת. כך פירשו הראשונים ז"ל. אבל יש לשאול איך אפשר להיות מעשיו מרובין מחכמתו, ואם אינו יודע התורה והמצוות וכי יש לו לעשות המעשים האלו, על מה עשאים.

אלא שזו המשנה דברה לפי עצה טובה נאה ומקובלת שיש לו למי שאינו יודע, שלא יאבד נפשו ושיקבל על עצמו לעשות כל הדברים אשר יגידו לו החכמים ולא יס[ו]ן מהן ימין ושמאל כאשר ידעם, ועל פי התורה אשר יורו אותו ועל המשפט אשר יאמרו לו יעשה, ומיד שקבלה זו יקבל על עצמו בלב שלם ובנפש חפצה, מעלה שכר כאילו קבל עליו כל המצוות, ועל דרך זו אמרו כל שמעשיו מרובין מחכמתו כי אף מי שאינו יודע ואינו עושה נקראין מעשה על שם כי יש לו שכר עליהם כאילו עשאים, מפי הקבלה.

וכן מפורש באבות דר' נתן, דתנן התם, כל שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת שנאמר נעשה ונשמע שהקדימו ישראל העשייה לשמיעה, והיה להם לומר נשמע ונעשה כי קודם שיוכל

לעשות את המעשה צריכין לשמוע מה יעשו, אלא שקבלו עליהם תחלה לעשות כל אשר יצוה עליהם וישמעו, ומיד קבלו שכר כאלו עשאו.
וכל שחכמתו מרובה ממעשיו וכו'. שלא יאמר אשנה הלכה זו ואקיימנה אשנה כל התלמוד ואקיימנו, ואם כה יאמר לא תתקיים חכמתו, כי צריך תיקון המדות תחלה ואחר כך תתקיים חכמתו.

פלפולא דאורייתא

מי שאין בידו לאכול בליל שבת, וחזר על הפתחים עבור נר חנוכה אם יקנה במעות שבידו נר שבת שהוא קודם לנר חנוכה

קיימא לן (סי' תרע"א סעיף א') שחייב לחזור על הפתחים עבור הדלקת נר חנוכה.

והטעם, שגר חנוכה משום פירסומי ניסא, ולכן ילפינן מארבעה כוסות (פסחים דף צט:): שאפילו עני שבישראל מוכר כסותו או חוזר על הפתחים.

וכן קיימא לן (סי' רס"ג סעיף ב') שעבור נר שבת צריך לחזור על הפתחים, אבל מטעם אחר, משום שהוא עיקר עונג סעודת שבת, וכנראה המקור מדברי ר' עקיבא (פסחים דף קיב.). "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות", ופירשו הפוסקים את דברי ר' עקיבא, שעבור שתי סעודות כביום חול צריך לחזור על הפתחים אבל עבור סעודה שלישית לא יחזור על הפתחים.

עוד קיימא לן (סי' רס"ג סעיף ג') דנר שבת קודם לנר חנוכה משום שלום-בית [ולכ' מש"כ רש"י "שלא ייכשל בעץ ובאבן" הוא מניעת שלום-בית].

וא"כ יש להסתפק, עני שאין בידו כדי לאכול סעודת שבת [ואין לו אפשרות לקנות מאכל או שאינו יכול לאכול מסיבה בריאותית] וחזר על הפתחים והשיגה ידו עבור נר אחד, האם ידליק בו נר חנוכה או נר שבת.

[ובאופן שאינו מדליק נר-חנוכה בתוך הבית, ועיי' היטב חי' הרשב"א שבת דף כא:].

ושמעתי לומר שיכול לחזור אחר נר הפסול לשבת כגון זפת. ודפח"ח, אבל לא בכל גווני יכול לעשות כן. וצ"ע.

וביאור הצד שידליק נר-חנוכה, שכיון שקיבל התרומה עבור זה, לא ישנה למטרה אחרת.

מיהו י"ל עוד דאם יתחייב להדליק נר-שבת, א"כ מעיקרא לא יצטרך לחזור על הפתחים, ולכן ידליק נר-חנוכה. [ורחוק לומר שצריך לחזור על הפתחים עבור שני נרות].

[אמנם בספר "אור-שמח" (הל' שבת פרק ה' הלכה א') פירש בדרך אחרת, דמהא דנר שבת קודם לנר חנוכה חזינן ששלום-בית עדיף על "פרסומי ניסא", וא"כ כיון שעבור "ארבעה כוסות" שהם משום "פרסומי ניסא" חוזר על הפתחים, כל-שכן שעבור נר-שבת חוזר על הפתחים, **עד כאן דברי ה"אור שמח"**, אבל הפוסקים נקטו שבנר שבת אין הטעם משום שלום-בית אלא משום שהוא עיקר עונג סעודת שבת וכמובא לעיל].

[ובדומה לשאלה זו, יש לשאול לדעת הדרך-החיים (מובא בביאור-הלכה סי' רס"ג סעיף ב', סוף ד"ה אין) שפת כדי ג' סעודות כדי-שביעה קודם לנר, במי שחזר על הפתחים עבור נר שבת, אם יהיה מחוייב לקנות במעות שבידו פת לסעודה שלישית].

ובעיקר ביאור דברי ר' עקיבא "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות", צ"ב מנלן (שכונת ר' עקיבא לומר) שעבור שתי סעודות ראשונות חייב לחזור על הפתחים, נימא דר' עקיבא לא אתי אלא לומר דעבור סעודה שלישית לא יעשה כן ורק עבור שתי הסעודות הראשונות ראוי להצטרך לבריות, אבל מנלן שחייב להצטרך לבריות עבור סעודת שבת.

לענין ר' דב ב"ר שניאור זלמן ז"ל נלבי"ע כ"ג מרחשון תשי"ע ולענין מרת עדינה ב"ר בנימין ע"ה נלבי"ע ט' כסלו תשי"ע ולענין מרת גיטל ב"ר משה דוד נלבי"ע י"ב טבת תשע"א ולענין ר' אשר אלכסנדר ב"ר שלמה ישעיהו הלוי ז"ל נלבי"ע כ"י טבת תשי"ע ולענין ר' אלימלך ב"ר שלום ז"ל נלבי"ע כ"י טבת תשס"ח ולענין ר' יהושע העשיל ב"ר ישעיהו הלוי ז"ל נלבי"ע ל' שבט תשס"ג ולענין ר' אברהם אהרן ב"ר אליעזר דוד ז"ל נלבי"ע ו' ניסן תשס"ט ולענין הג"ר אליעזר יעקב חיים בהג"ר ברוך יוסף נלבי"ע י"ד ניסן תשע"א ולענין ר' שמואל יצחק ב"ר אליעזר ז"ל נלבי"ע י"ח אייר תשס"ט

* * *

נא להעתיק בתפילה ולערוך רחמי שמים, לרפואת הרב רפאל מיכאל בן רייץ, ולרפואת האברך רפאל שמואל בן יפה (בגורי הישיבה הקי' שנפצעו קשה בתאונת דרכים)
לרפוי"ש בתושח"י

e-mail ניתן לזמין את הטלון באייל -

zichronmeir@shtaygen.co.il

יוצא לאור ע"י כולל "זכרון מאיר" – חניכי סלבודקה

מקום הלימוד: בית-המדרש סלבודקה – דרכי-אי"ש

רח' האדמו"ר מגור 16, זכרון-מאיר בני-ברק

טל': 050-4125547

כתובת למכתבים:

ת. ד. 557, בני-ברק 51104

Address for letters:

P. O. B. 557 Bnei Brak 51303 Israel

The bank's details for wire transfers

The first international bank of Israel ltd.

Branch: pagi bnei-brak no: 188

Branch adres: 42, chazon ish st.

Bnei-brak 51511

Swift code: firbilitxxx

Iban: il 4505218800000435120

Name: kollel zichron meir

כתובות עמותת "בית יוסף קדימה" ת. ד. 722 קדימה 62920 (ביהמ"ד רח' מיימון 13), ע"ר 580447498

שיעור בהלכות שבת מתקיים בס"ד (בחורף) במוצאי שבת קודש בשעה 10.00

(בקיץ) ביום ששי בשעה 10.00 לפנה"צ

הציבור מוזמן

השיעור בכולל קדימה, מתקיים בס"ד ביום ראשון בשעה 5.00.